

מסורת הש"ס

(א) לעיל ג: ו'ש"ו (ב) פסחים קה: (ג) תבואות י: עירובין סד: (ד) כריתות י: (ה) חולין עב: פסחדין ד: [לקמן מנ: גג: (ו) משנה י: עירובין ט: ע"ב: (ז) גיטין טו: חולין ק: ידים פ"א מ"א (ט) סוטה טו: (י) נדרים טז: (יא) פסחים קה: (יב) מילין מרחק מרחק א"ש עתמי [רש"י מנ: (יג) י"ב] כדמלא תמורה יב:]

תורה אור השלם

1. וְעַל כֵּן נִפְשֵׁת מֵת לֹא יָבֵא לְבָבָיו וְלֹא יִמָּוֵל לֵבָבָא: וְיִקְרָא יָבֵא יִשְׁתָּא:

נוסחת הריב"ן

[א] גמרו לרביעית: [ב] דר' יוחנן: [ג] דמנצפין: [ד] מיר ה' דלמנע דנ שטמא רביעית יין ועושה פסח ד' כוסות פו: [ה] על רובע רביעית שבו כרי רביעית וזבין דלרי כו: [ו] רביעית טו: [ז] (לה' לתא ככיי: [ח] וקאמר דמשמע: [ט] בשמן בשמן: [י] מן רביעית: [יא] (דאמר מקוה) ליאת ככיי: [יב] מקוה טו) ליאת ככיי: [יג] גמיר: [יד] (יגיש) ליאת ככיי: [טו] ונעולה רבנן אהיא דיע היכא אכל לדין לא שמעי לן לא הלכה וקא פירושא ליא ויהא חיבת מקוה פירושא פה:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' וזכר כל המשקין רביעית וכל השופכים כלי' ותחת וזכר נמחק: (ב) ר"ש ד"ה ור' שמעון דלית ליה צירוף אלא אפילו: (ג) ד"ה לר' יוחנן מרבי ליה נמי אובלין: (ד) ד"ה ועל כל נפשות וכו' לאו דוקא דקא בפלוגתא: (ה) ד"ה והאילו וכו' המקוה הפ"י והפ"ב מ"ה בר מהדיא דנעולה רבנן וכו' לישנא לחיובא והאילו מקוה דתנן במסכת מקואות בפרק כל המעורב למוקדה ותמיים אומרים א"ש מקבלת האמבטי לגלי' ותחת גביה נמחק: (ו) ב"א"י וא"י לאו פסול וכו' ר"ש בר לזוק אומר א"ש מקוה האליק לן שיהא פסול לישנא אחרינא כ"ז פסק שני דמסכת מקואות ממחיל כל המעורב למקוה וע"ש:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

[א] רש"י ד"ה ותם חירטא סימנא וכו' אלא רביעית. תחת רביעית נמחק וכו' חזי לוג כלי' א"י: [ב] ד"ה דנעולה רבנן וכו' לפני אומר מקוה. תחת מקוה נמחק וכו' מקוה:

הגהות התוספות

1. כ"ל וחת פסחים 2. כ"ל משנת דעה. 3. תחת נפש נמחק. 4. כ"ל מים שדס.

מוסף רש"י

כל רביעיות שבתורה. כגון רביעית דם מן המת ורביעית שמן לתלת מודה רביעית מים למזרע. ולפ"ה רבנן נמנעה ראוונה דאלו רביעיות אמרי, ופירא ליה כ"י מקוה דלית ליה הימיר מנטרף לאסורי בלסורי מיר (ראמ"ה בשו"ס). אובלין. אף בכולל היתר מנטרף לאסורי (שו"ס). מיירי אחרינא לא. משום דמנא דמנשה ראשונה לא ממנה אסורי מיר לפניה, דקסבר דכשמיא אובלין רביעיות וכוונתן כמיא, יליכך אפ"י דכשמיא הימיר מנטרף לאסורי לא אמרין הכי בלסוריה (שו"ס). לרביעית דם. היא חימוה של חלם ונלוה היא לא אלקיך מת עד שיהא זו עשור ממה (תנחורין ד.). נפשות. משמע שמים, מת. דבר שמיית בלא על ידו דהיינו רביעית (חולין עב.). ושאר כל השופכים. מים סתומים (שבת ע"ג). מרביעית. כלי מחוק רביעית מלא מים, נוטלין לידים לאחד ואפילו רשנים. כיון דמקרא לא שיעורא וקאמו משערי טהרה, הכי מפרש בכל הכשר (גיטין טו.). היה מביא הכתן, פילי. כוס של מים, ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הציור. דכמי (בבבב"ר ה) מים קדושים, ארון קדושים לא אכל ענתקשו כגלי. הכי מלא ככפרי (סוטה טו.).

שלושה מינין פרק ששי נזיר

לח.

עין משפט
נר מצוה

ב א מ"י פ"ה מהל' מירוח הלכה ב סמג לאון רמג: ב ב מ"י פ"ו מהלכות חמץ ומצה הלכה ט סמג עשין מא טו"ש פ"ח א"ח ס"י טעב ע"פ ט: ב ג מ"י פ"א מהלכות צלות מקדש הלכה ג סמג לאון ט"ז טו"ש פ"ד ס"י רמב ספ"ק יג בטה"ה (ובמ"מ ס"י ו טפ"ק ט:). ב ד מ"י פ"ה מהל' א סמג ט"ז טו"ש פ"ג מהלכות צלות מקדש הלכה ג סמג לאון ט"ז טו"ש פ"ד ס"י רמב ספ"ק יג בטה"ה (ובמ"מ ס"י ו טפ"ק ט:). ב ה (מ"י) פ"ג מהלכות טומאת מת הל' ז ופ"ד ט"ז מהלכה ח: ב ו מ"י פ"ג מהלכות טומאת מקדש הל' ג: ב ז מ"י פ"ה מהל' מירוח הלכה א סמג עשין קפ"ו: ב ח מ"י פ"א מהל' טומאת נדרות הל' א סמג עשין קל"ה: ב ט מ"י פ"ח מהלכות אבות טומאות הלכה יא ופ"ד מהלכות טומאת אובלין הלכה ג: ב י מ"י פ"ח מהל' שבת הלכה ב: ב יא מ"י פ"ח מהל' טומאת מקוהות הלכה ח סמג עשין טו"ש פ"ח ס"י קס ע"פ ט: ב יב מ"י פ"ג מהלכות טומאת פסח הל' א סמג עשין ק"ה: ב יג מ"י פ"ג מהל' ק"ש הלכה י סמג עשין יח טו"ש פ"ח א"ח [ס"י טו ע"ה א] וס"י טו ע"ה ב:

פ"י הרא"ש

ור"ש דלית ליה צירוף כלל. דאמר כל שהיה למכות וא"צ שיעור. מאי דרשי בה. אינו נזיר עד שיעור מכולל מתגלחת ומטוהא ומיין כדאמר לעיל (פ"ב) [פ"ק]: אמר ר' אלעזר כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסורן ארביעית שבבב"ר ואית ספריה גורסי כל רביעית שבתורה. משום דבבב"ר גופיה כל איסורי מצטרף. ור' אלעזר משקין אין מידי אחרינא לא. משום דמשרת כתיב דמשמע דוקא שרה פתו ביין דהיינו היתר מצטרף עם משקין דאיסור אכל פת בבב"ר וגו' וחרצין לא מצטרף. ור' יוחנן לא מפליגי דבב"ר ויחזקא בבד מאיסורי נזיר וד"ה לכל שאר איסורי נזיר: עשר רביעיות הן. בעשרה מקומות נהנה תורה שיעור ברביעיות: ה' סומקתא. כגון דם או יין: וד' חיוורא כגון מים או שמן והיה נותן סימן להם. סומקתא נזיר ועושה פסח שהורו במקדש ומתו. נזיר רביעית יין לנזיר כמנהג ראשונה. שהיה רביעית יין אל ידה: שהיה רביעית יין ונכנס למקדש חייב דבתיב יין ושכר אל תשת בתיבא אל אהל מועד וסמך ליה להבדיל ולהורות: מנין לרביעית דם הבא מב' מינים וכו'. דכתיב ועל כל נפשות מת. ב נפשות ושיעור א' דהיינו רביעית שהוא שיעור חיות אדם ש"א"י לו לחיות בפחות מרביעית דם כדא"י פ"ב דשבת רביעית דם נתיב בכס: וד' חיוורא. סימן חלת נזיר ומצורע שנפסלו בשבת. חלת רביעית שמן לחלה בחלות תורה היו ג' מיני מצה חלות והיתה ורובוה. והיתה טענה לוג חצי לחלות ורקיקים וחציו לרובוה. והיה חולק חצי לוג לוב רביעיות: רביעית שמן לנזיר. דנזיר לא היה מביא אלא חלות ורקיקים ולא רבובה. מצורע רביעית מים למצורע דתיב וטבל אותם יאת הצפור החיה בדם

דלית ליה צירוף. כלומר לא צ"ע צירוף דלית ליה כל שהוא [למכות] וא"ת לר"ש משרת למה לי לצירוף לא אצטרף וכ"ת לטעם עקיקר תיפוק ליה מגיעולי עובדי כוכבים לר"ש דלאו חידוש דליתו אמר במס' ע"ז (דף ס"ו:) לא אסרה תורה אלא קדרה צת וינמא וי"ל דיכול להיות דלדידיה נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא ואפ"ה אסרה הכתוב וספיר מקרי חידוש שחלק הכתוב צ"ן פגם מרובה לפגם מועט ועוד תירץ נ"ע דשפיר אצטרף לצירוף דהא דקאמר כל שהוא היינו כשהוא צעיניה אכל כשהוא מעורב לא ס"ד למיסר וכו' האי גוונא אמר אצ"י בנמכות (דף קמ"ג) צרימא א"י לי אלא כו' דבמר דמרצין מקרא מקלמו דהיינו ח"י זית מלרין קרף לעירונו: אמר ר' אבהו אמר ר' אצ"ר בל איסורין שבתורה בו. [ואית' דגרסין כל רביעיות כו' ואיכא לפרש כגון רביעית יין של ערלה או של בלאי הכרם:

אפ"ר אובלין מרבי. משום דמשרת משמע דה"פ ומיין וסצירה ליה לר' יוחנן ד"ה כל איסורי נזיר כגון חרצין וכו' ור"א ס"ל דמשרת משמע דוקא יין והיכא דגלי גלי: נזיר רביעית יין כנזיר. והיינו למשנה ראשונה (לעיל דף ק"ג) א"ע"ג דקאמר לקמן בפלוגתא לא קמיירי היינו גבי חיוורא: ע"ל כל נפשות מת לא יבא. נפשות משמע תרי ומת משמע שיעור אחד והוא רביעית דם לנפש: שהנפש תלוי בו כדלמר (שם דף ק"ג) רביעית דם נתיב בכס כו': חל"ת רביעית שמן. צלמות מודה מיירי שהיו צו שלשה מינין ממנה עשרה חלות ועשרה צרכין ואמר וחציהו חלוי לרקיקין ולחלות וחציו לרבוה לאיסורן צרכן התורה (מנחות דף ע"ו. ע"ז): נזיר רביעית שמן כנזיר. שיש שני מינין חלות ורקיקין כדלמרינן צרכן התורה (שם דף ע"ג): מצורע רביעית מים אמצורע. דכמי ועטל אותם ואת

הצפור החיה צדס הצפור השחוטא על המים החיים ואמר בסוטה צ"פ היה מצ"ה (דף ט"ז:) צדס שדס' הצפור ניכר צהן וכמה הן רביעית: היה מביא פי"י. פירוש כלי ונותן לו חצי לוג מן הכיור ולשקות את הסוטה: ב"במה מים נותן לתוכה. דעביט של מי רגלים שיוכל להתפלל ס: וד"ה רביעית דמקוה. דחוי צו להטביל מחטין ונזירות כדלמרינן צפסחים (דף ט"ז): בר מההוא דבבב"ר בשו"ר. פירוש הלכיו ארבעים סאה אפי' למחטין ונזירות וצאדס לעולם צע"א מ' סאה למקוה ואמר

הצפור השחוטא אל המים החיים. ואמר' בסוטה פרק היה מביא מים שדס צפור ניכר בהם ושיעור חכמים רביעית: שנפסלו דתן כל משקים טמאי' מצטרף לפסול את הגוייה ברביעית משנה היא במפליה פ' יש כרבישי מבוה. ונותן חכמים היא מ"י"ח דבר פ"ק דשבת דהושתה משקים טמאים נפסל גופו מלאכל בהרומה. בשבת דתנן ושאר כל המשקים ברביעית לכל השופכים ברביעית. כ"י המוציא יין פ"י חלב ודבש ושיעור יצואתן בכמה ואח"כ כולל יחד כל שאר משקים ושיעורן ברביעית. נוטלין לידים לא' ואפי' לב' א' הנוטל ידיו צריך רביעית וכן ב' יכולין ליטול ברביעית או חזר והואיל אותו משיורי טהרה: בפלוגתא לא מיירי דר' יוסי פליגי בספא ואמר ובלבד שלא יפחות לחורון כמותה רביעית: פילי של חיים. מקוה נותן לתוכה חצי לוג מים של הכיור להשקתא סוטה. דמים קדושים כתיב: כמה מים יתן לתוכו ככבשי של מימי גלים שיוכל להפחיל אצלו: והא איכא רביעית דמקוה דחוי להטביל ביה מחטין ונזירות כדאיתא פ"ק דפסחים: בר מינה דהדיא דבטלוה רבנן ואמרו שאין מבטלין שם דבר בפחות מ' סאה:

ורבי שמעון דלית ליה צירוף. (א) אפי' צבל שהוא מיחייב כדלמרי' צפירקין דלעיל (דף ד.) דקסבר ר"ש כל שהוא למכות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן: עד שיעור מכוון. כגון דלמר הריני נזיר סתם ופרשין לעיל (דף ג:) דמשמע מן הטומאה ומן התגלחת ומן היין ואילו לרבנן אפי' לא נזר אלא מחמת חייב כבולן: כל רביעיות שצפורה. כגון רביעית דם שטמא אכל חל הימיר מנטרף לאסורי שאין צדל מכל המשקין מצטרף עמה ארביעיות. חוץ מרביעית של נזיר כו': צלנדי יוחנן (ג) נמי מרבי ליה לאולנים. שצנזיר כגון חרצין וגו' וענב שצטרף דבר אחר עמהן כזכית: ור' אלעזר משקין א"י. דמנטרפין משום דצדידיה מפרש קרף אכל צמדי אחרינא כגון צובלין א"י הימיר מנטרף עמהן: א"ר אלעזר עשר רביעיות הן. צערה מקומות נמנה בהן תורה שיעור רביעית: חמש סומקתא. יין ודס: וחמש חיוורא. מים ושמן: סימנא לגיסא נזיר ועושה פסח כו' [ז]: ד' כוסות הללו. שמיקנו חכמים לרין ציהו כולן רביעית לוג יין חי דהיינו צלה ומחלה כדי שימוגו ויעמוד וכל צל רובע רביעית שבו כדי רביעית וכגון דדרי על חד תלתא מים כדמפרש החס"ס: שהורו ששה רביעיות יין אל יורה. כדכתיב יין ושכר אל תשת וסמך ליה ולהצדיל ולהורות (ויקרא י) דמשמע דלענין חירוב נמי לא ישתה: ונכנס למקדש טהור: משום שנלמר יין ושכר אל תשת וגו': ועל כל נפשות מה לא יבא. דמשמע משני ממים. רביעית קרי ליה [ז] נפש כדלמרי' התם (שם דף ק"ג) רביעית דם נתיב בכס. ויהא דמשמע ליה הכא רביעית דם היוצאה משני ממים לאו דוקא (י) ליה דהכי הוא משום דפלוגתא לא קמיירי וכן אמרי' בסמך וכה' אלא הכא ר"ע היא ולא רבנן כדלמרי' צ"פ דסנהדרין (דף ד.) דלילו לרבנן אינה מטמאה רביעית דם שיוצאה מן המת אלא כשיוצאה ממת אחד בלבד והאי דקא נסיב לה הש"ס אליבא דר"ע לאו דוקא אלא אידי דלית ציה רביעית וקא דרש דיש קרף נסיב ליה הש"ס ודצרי הכול דרביעית הוי ששורא]: ומה שיהא סימנא לגירטא חלם הוי מלרע שנפסל בשבת: וה"ג חלם רביעית שמן להלם. וכדלמרי' התם במס' מנחות (דף פה.) ימיב רבי וקא קשיא ליה רביעית צמקדס למה נמשחה אי משום מלרע חוץ הוא וחי משום נזיר צשיטת אליל הוא דקדשי א"ל ר' חייא לתיבתי כ"ג דמצ"ה צבל יום ועושה צו צ"צ חלות מחלימה צבקר ומחלימה ענרב והיה מצ"ה רביעית שמן קרי עליה [ז] איש ממרחק עתמי. ואית דגרסי רביעית שמן של חלת מודה כדלמרינן

צ"פ שתי מדות (שם דף פט.) מצ"ה חלי לוג וחוליה מחלה לחלות ורקיקין ומחלה לרבוה והא"ן מחלה דרבוה אית צה כדי רביעית טעות הוא ואינו כן כדלמרי' אמרי' התם א"ל ר"א חן עוריה א"ל חן דורס כל היום בשמן טו לא הייתי שומע ק"ן אלא א רביעית שמן לג' מינין שצתודה חלת מנה ורקיק ורבוה ואחד עשר יום שצין דם נדה לדם נדה כו': נזיר רביעית שמן לנזיר. לרקיקי מיר: מלרע רביעית מים למלרע. כדלמר במס' סוטה (דף ט"ז:) ושחט את הצפור האחת אל כלי חרס על מים חיים [ויקרא יז] ואמרי' כמה מים יהא נותן צו כדי שיהא דם צפור ניכר בהן וכמה רביעית: כל משקין טמאין. מנטרפין לטמא משקין אחרים כשהיא צהן רביעית ולפסול את הגוייה רביעית כששמה אותן כבדי אטילת פרס: כל השופיין. ששופיין אותן לר"י: וסו ליכא והא איכא. הא דתנן במס' ידים נוטלין לידים ונזירות רביעית לאחד ואפי' לשנים ואע"ג דלית צהו כדי רביעית לשני הואיל ולראשון הוה ציה כדי שיעור נטילה: בפלוגתא לא קמיירי. דהא קמיפליגי עליה דרבי יוסי ואמרי' לאחד ולא לשנים: והאיכא פיילי של חרס. כלי גרוע של חרס שצו היה נותן עפר מרקקתיה המשכן כדכתיב (במדבר ה) ומן העפר אשר יהיה צבקרע המשכן לשקות את הסוטה וצמכת סוטה (דף ט"ז:) קאי: והאיכא הא דתנן. צבכות (דף ק"ה) כמה מים נותן לתוך צביט של מימי רגלים כל שהוא: ר' יבאי אומר רביעית. והתם מפרש טעמא דמילתא: והאיכא מקוה. דתנן [מקואות פ"ג מ"ד] ר' אלעזר אומר רביעית מים שאובין פוסלין את המקוה (ט) דנעולה רבנן. ואמרו דפחות מג' לוגין לא פסלי. לישנא אחרינא והאיכא מקוה צדלמר מקוה המחזיק רביעית ראוי להטביל צו מחטין ונזירות כדלמרינן צמכת פסחים צפרק קמא (דף ט"ז:) אמר רב פפא הא דלמרת צבקרע טהורין כו' צר מינה דהיה צנעולה רבנן ואמרי' דבעינן ארבעים סאה אפילו למחטין ונזירות כדלמרי' צבגינה (דף ק"ג:) גזירה שנתא יטיביל מחטין ונזירות צבלי שאין צפוי כשפופרת הנוד אלנא לכל מיילי צעינן [למקוה של מ' סאה. לישנא אחרינא והאיכא מקוה דתנן צמכת מקואות] חלם רבנן א"ש מפי המורה וקשיא לי היכא צנעולה רבנן וי"ל הא דקאמר צנעולה רבנן אהא סמך דהא קמני עליה ר' אלעזר בר לזוק צבקרין [שם] כל המעורב למקוה א"ש מקבל האליק לן שיהא פסול לישנא אחרינא ופירא ליה כ"י מקוה דלית ליה הימיר מנטרף לאסורי בלסורי מיר (ראמ"ה בשו"ס). אובלין. אף בכולל היתר מנטרף לאסורי (שו"ס). מיירי אחרינא לא. משום דמנא דמנשה ראשונה לא ממנה אסורי מיר לפניה, דקסבר דכשמיא אובלין רביעיות וכוונתן כמיא, יליכך אפ"י דכשמיא הימיר מנטרף לאסורי לא אמרין הכי בלסוריה (שו"ס). לרביעית דם. היא חימוה של חלם ונלוה היא לא אלקיך מת עד שיהא זו עשור ממה (תנחורין ד.). נפשות. משמע שמים, מת. דבר שמיית בלא על ידו דהיינו רביעית (חולין עב.). ושאר כל השופכים. מים סתומים (שבת ע"ג). מרביעית. כלי מחוק רביעית מלא מים, נוטלין לידים לאחד ואפילו רשנים. כיון דמקרא לא שיעורא וקאמו משערי טהרה, הכי מפרש בכל הכשר (גיטין טו.). היה מביא הכתן, פילי. כוס של מים, ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הציור. דכמי (בבבב"ר ה) מים קדושים, ארון קדושים לא אכל ענתקשו כגלי. הכי מלא ככפרי (סוטה טו.).